

En blodrød tråd gennem Johannes' Åbenbaring

Sverre Bøe

Indhold

Forord	7
Hvilken slags bog er Johannes' Åbenbaring?	10
Er det min slåskamp?	16
Når Gud ser på menighederne	22
Forførelse og forfølgelse	30
Det himmelske kontrolrum	36
Løven der er et lam	43
Lykke eller stræben?	48
De sidste trængsler	52
Hvad med "bortrykkelsen"?	63
Hvordan kan Gud tillade?	68
De 144.000 og "den store hvide flok"	75
Skal vi gå rundt og være bange for Gud?	83
En anderledes landmåler	87
To mærkelige vidner	91
Julegaven ingen havde bedt om	97
For Himlens domstol	103
En satanisk trojka	108
Vrangbilleder	117
Talsymbolik i Johannes' Åbenbaring	122
De følger Lammet, hvor det går	127
"De hviler ikke. De ligger bare til opladning"	133
Synger de om Moses i Himlen?	136
Mange slags engle til mange slags opgaver	140
Udviklingen går mod afvikling	145

Udvalgt og eksklusiv	151
Krigerkongen Jesus	156
De tusind år	161
Gog og Magog	168
"Jeg vil se min mappe"	173
"... kødets opstandelse og det evige liv"	179
Ny himmel eller forklaret jord?	184
Paradistempelbyfolket	187
Afslutningen er en invitation	197

Forord

Velkommen til bibelvandringer i Johannes' Åbenbaring! På de næste sider vil jeg gerne have lov til at dele nogle glæder – og også nogle smerter – som jeg har fået gennem studier i Bibelens sidste bog. I, der læser, har sikkert også nogle forventninger, og de kan være forskellige. Nogle håber at få klare svar eller grundige redegørelser for omstridte spørgsmål om endetiden, Antikrist, bortrykkelsen, tusindårsriget og Israel. Andre håber på en opbyggelig bog, der ikke arbejder sig ind i stridsspørgsmål. Selv har jeg hverken forestillet mig dette som en debatbog eller en fagteologisk lærebog, men snarere som bibelundervisning eller bibeltimer, om du vil.

Min interesse for Johannes' Åbenbaring voksede frem på denne måde: For snart 20 år siden skulle jeg begynde på en doktorgrad i Det Nye Testamente. Jeg søgte efter en måde at genfinde stof på fra profeten Ezekiel i Det Nye Testamente. Det havde længe engageret mig. De faglige råd, jeg fik, var klare: Det måtte blive noget om brugen af Ezekiel i Johannes' Åbenbaring. Efterhånden snævrede det sig ind til teksterne om Gog og Magog i Ezekiels Bog 38-39 og Johannes' Åbenbaring 19,11-20,10. Men ingen detalje giver mening uden helheden, og sådan blev hele Åbenbaringsbogen min arbejdsplads gennem mange år. Min interesse for Johannes' Åbenbaring begyndte altså ikke med endetidsspørgsmål, men snarere med trådene tilbage til Det Gamle Testaments profetskrifter.

Både på Bibel- og Misjonshøyskolen på Fjellhaug i Oslo spørger de studerende efter undervisning om endetiden og Johannes' Åbenbaring. Denne bog er vokset frem af den undervisning. Derfor er den også bygget tematisk op, men jeg håber, at den samtidig dækker de vigtigste tekster i hele bogen.

De, der først fik Johannes' Åbenbaring, hørte den oplæst enten i dens helhed eller opdelt i to eller tre afsnit. Sådan burde vi også helst læse den. Det tager halvanden time at læse de 22 kapitler. Det er ekstra fint, hvis vi - gerne ved et møde - kan læse teksten højt for hinanden. Vores tendens til at plukke enkelte vers ud og tale over dem kan tabe helheden. Måske er vi også for optaget af at inddele skriftet. Hvis vi læser det i ét, ser vi bedre, hvordan billederne hænger sammen.

Flere gange hører vi i Johannes' Åbenbaring, at Jesus lover at komme "snart". Allerede på Peters tid var der nogen, der satte spørgsmålstegn ved dette: "Hvad bliver der af løftet om hans komme? Siden vore fædre døde, er alting jo blevet ved at være, som det var fra skabelsens begyndelse." (2 Pet 3,4).

Svaret er intet mindre end gribende: "Herren er ikke sen til at opfylde sit løfte, sådan som nogle mener, men han har tålmodighed med jer, fordi han vil, at ingen skal gå fortabt, men at alle skal nå til omvendelse." (2 Pet 3,9). Dette skyldes altså ikke sendrægtighed, men tålmodighed fra Guds side.

Jeg skal aldrig glemme, hvad der skete i et fuldt besat auditorium på Fjellhaug, da vi engang havde læst dette vers. En student rejste sig og sagde: "Det, som Sverre lige har læst, er sandt. Hvis Jesus var kommet igen for tre år siden, var jeg gået fortabt. Men Jesus ventede, og så blev jeg frelst." Samtidig med at han jublede over frelsen, pressede smerten på; to af hans nærmeste var endnu ikke frelst. Kunne vi bede for dem?

Der findes meget god litteratur om Johannes' Åbenbaring. Der findes også meget, jeg ikke synes så godt om. En enkel og overkommelig kommentar har Lars Eritsland skrevet: *Johannes Åpenbaring* (Bibelverket, Lunde og Luther, Oslo 1978). Han har også skrevet bogen *Herren kommer* (Luther, Oslo 1971). Ellers anbefaler jeg meget gerne Bo Giertz' *Forklaringer til Det nye testamente* (Lunde Forlag, Oslo 2004), hvor side 301-383 i bind tre dækker Johannes' Åbenbaring.

Bibelcitatene i den norske udgave af denne bog stammer fra Norsk Bibel 1988 med stadige sideblik til både grundtekst og andre oversættelser. I denne danske udgave af bogen stammer bibelcitatene fra den autoriserede danske oversættelse (Det Danske Bibelselskab, 1992). Da vi har fokus på at forstå bibelteksterne, er jeg tilbageholdende med at analysere vores samtid. I bedste fald vil teksterne hjælpe os til at læse vores samtid rigtigt. Jeg har også lagt vægt på at trække andre bibeltekster ind end Johannes' Åbenbaring for at forstå skriftet rigtigt i lyset af resten af Bibelen.

Oslo/Ytre Enebakk
Sverre Bøe

Hvilken slags bog er Johannes' Åbenbaring?

Johannes' Åbenbaring er anderledes end alle andre bøger i Bibelen. Det mærker en bibellæser hurtigt. Her møder vi dyr med syv hoveder og ti horn. Her bruges guldsåle til at opsamle de kristnes bønner i. Her råber martyrerne sjæle fra et sted under alteret. Og her kommer der padde ud af munden på en satanisk trojka.

Fagfolk kalder derfor Johannes' Åbenbaring en *apokalypse*. Det er et ord, som mange genkender i vor tid. En enkel søgning på internettet giver over 20 millioner hits, de fleste fra film eller spil.

Men "apokalypse" er faktisk også det første navn, Johannes' Åbenbaring bruger om sig selv; de allerførste ord i skriftet lyder på græsk: *apokalypsis Jesu Christou*, som betyder "Jesu Kristi åbenbaring". Enkelt udtrykt betyder det græske ord "at fjerne et forhæng, trække et gardin fra". Så kan alle se.

Johannes' Åbenbaring er en bog af den slags, der fjerner et forhæng, sådan at vi kan se lige ind i Himlen og lige ind i fremtiden. Bogen er på mange måder en himmelrejse med gode guider. Den viser os Guds trone, Himlens alter, millioner af engle og meget, meget mere.

Samtidig er Johannes' Åbenbaring bogen om det, der snart skal ske, "for tiden er nær" (Åb 1,3). For et menneske er det som bekendt vanskeligt at spå, især om fremtiden. Men Gud ved alt. Han kender også fremtiden. Og i Johannes' Åbenbaring deler han sin kundskab med os om ting, som endnu ikke er sket.

Der var flere, der skrev lignende bøger i antikken. Forskerne tøver ikke med at kalde "apokalypser" en egen genre. I århundrederne mellem det, vi kalder Det Gamle og Det Nye Testaments tid, skrev enkelte skriftlærde jøder bog efter bog om himmelrejser. Ofte er detaljerne mange og skildringerne stærke. De skrev også om rejser til dødsriget. Både Himlen og dødsriget blev delt ind i mange forskellige afdelinger, og både engle og dæmoner var aktive i udformningen af fremtiden.

De, som skrev sådanne apokalypser, lånte tit navnet til en eller anden hovedperson fra bibelhistorien (på fagsproget kaldet *pseud-epigrafi*). Særlig populært var det at skrive om, hvad de forestillede sig, at mænd som Enok, Moses eller Elias fik at se på deres himmelrejser, de, som ikke fik nogen naturlig grav på jorden. Sådan fik vi bøger som 1. Enoks Bog, Moses' Himmelfart, 4. Ezras Bog og Baruks Apokalypse.

Apokalypserne begyndte gerne på det tidspunkt i historien, hvor disse forlod jorden, og forklarede så, hvordan alt skulle blive. Sådan blev bibelhistorien og verdenshistorien frem mod Jesu tid fortalt som en profeti. Og da alt dette stemte på en prik, var der al mulig grund til at have tillid også til profetier om det, som skulle ske senere. I vores øjne er dette dermed en form for fromt bedrag. Forfatterne låner en fortidshelts navn, og historien bliver fremstillet, som om den var forudsagt, før det hele skete.

Alt dette er meget anderledes i Johannes' Åbenbaring. Her skriver forfatteren i sit eget navn, som om han siger: "Det er

bare mig, Johannes, der skriver." Og han placerer sig ikke *over* modtagerne; tværtimod siger han, at han er "*fælles med jer om trængslen*" (Åb 1,9). Og mens alle andre apokalyptiske skriftsteder skulle holdes mest muligt hemmelige - bare nogle få indviede skulle have lov til at læse eller høre dem - så siger Johannes' Åbenbaring 22,10 udtrykkeligt således: "Forsegl *ikke* profetiens ord i denne bog, for tiden er nær."

Så Johannes' Åbenbaring er ikke en typisk apokalypse. På mange måder er den derimod et *brev*. Den er et brev, der blev skrevet til syv menigheder i den vestlige del af det, vi nu kalder Tyrkiet, som den gang blev kaldt Lilleasien. Johannes kendte disse menigheder godt, måske havde han været som en præst eller tilsynsmand for dem gennem lang tid. Nu sad han ensom på øen Patmos, hvortil han var blevet landsforvist under forfølgelser mod de kristne: "Jeg, Johannes, jeres broder, fælles med jer om trængslen og Riget og udholdenheden i Jesus, var på den ø, der hedder Patmos, for Guds ords og Jesu vidnesbyrds skyld." (Åb 1,9).

Det er ikke pænt at læse andres breve. Ekstra galt er det, hvis brevene gælder private forhold, og især hvis der kommer uforudsigelige afsløringer. Her vrir det netop med den slags, især i kapitel 2 og 3, der gerne kaldes "de syv sendebreve". Det er, som om Gud lægger hver af de syv menigheder på røntgenbordet og gennemlyser hver del af kroppen. Skal vi holde os i medicinens billedverden, er det, som om vi kan læse alt, hvad der står i andres journaler. Og her er der meget at tage fat på. Alarmen lyder hver gang, en kræftsvulst afsløres; både diagnose og prognose udskrives med stor nøjagtighed.

Men i dette tilfælde er det ingen forbrydelse at læse disse breve. Der står tværtimod, at disse breve *skal* læses op højt og tydeligt, og vi skal "holde fast ved profetiens ord i denne bog"

(Åb 22,7). På den måde er Johannes' Åbenbaring lige så meget et brev, som det er en apokalypse.

Nu står der mærkeligt nok, at disse breve skal skrives "til engelen for menigheden" på det og det sted (Åb 2,1.8.12 mfl.). De fleste bibeltolkere tror, at "engel" her betyder en leder for menigheden. Men det skal siges, at det ellers ikke var sædvanligt, at præster eller menighedsledere blev kaldt for "engel".

I tillæg til, at Johannes' Åbenbaring altså både er en apokalypse og et brev, kan vi også sige, at det er en *profeti*. Bogen kaldes to gange udtrykkelig for "profetiens ord" (Åb 1,3 og 22,10). Profetbøger kender vi jo fra Det Gamle Testamente, og profeter havde de både i det gamle Israel og i de kristne kirker.

I vor tid betyder profeti som regel et udsagn om fremtiden, men i Bibelen handler profetier som regel mest om samtiden. Gud sendte (og det gør han fortsat) profeter til sit folk for at afsløre forhold i samtiden, som mennesker ellers ikke ser eller vil se. Det sker også, at Bibelens profeter afslørede noget om fremtiden, men det er dog en undtagelse (ApG 11,28 og 22,10).

Sådan er det også med Johannes' Åbenbaring. Især i de syv sendebreve handler det mest om at afsløre forhold i de syv menigheder, som ingen andre kendte til eller ville kende til.

Profetien har særlig ét kendetegn, som apokalypserne sædvanligvis ikke har, og det er kaldet til omvendelse. Ja, det er netop hensigten med en profeti, at folket skal vende om fra synden. For da kan Gud ændre fremtiden, så den alligevel ikke kommer med dom. Apokalypserne gav gerne det indtryk, at fremtiden er bestemt i alle dele, hvor intet kan ændres. Det *bliver* akkurat sådan, som apokalypsen har varslet, uanset om folket vender om eller ej.

I forbindelse med sendebrevene i kapitel 2-3 vil vi komme

nærmere ind på forskellige hovedtolkninger af Johannes' Åbenbaring.

"Omvendelse" er ikke just et populært ord i vor tid. Inden længe lyder det måske lige så gammeldags som "bod". Men *sagen* er vigtig, selv om den heller ikke er specielt populær. Jeg hørte engang om en mand, der kom ind i en boghandel og gik rundt og kiggede på hylderne. Boghandleren kom hen og spurgte, om han skulle hjælpe kunden. "Jeg ser efter en bog til en ven, som ligger på sygehuset," svarede manden. "Så skal det måske være en religiøs bog?" spurgte boghandleren. "Nej, han har det bedre nu," svarede manden.

Bedre nu! Der er ikke brug for religiøse bøger, ingen tanker om evigheden, ingen omvendelse. Sådant tænker mange. De ser ikke, at "Guds godhed vil føre dig til omvendelse" (Rom 2,4). Gud "lader sin sol stå op over onde og gode" (Matt 5,45), selv om han også undtagelsesvis kan lade mennesker opleve nød og trængsel for at vække dem. Vi skal se flere eksempler på det i Johannes' Åbenbaring.

Johannes' Åbenbaring er uden tvivl et kald til omvendelse. Hver af de syv menigheder får det at høre og da med personlig tiltale (Åb 2,5; 3,19). Men også den, der læser bogen samlet, skal høre et sådant kald.

Hvordan vil mennesker reagere, når de sidste tiders trængsler rammer? For det første står det ganske klart, at mange vil give Gud skylden for det onde. Vi kunne måske forestille os, at de ikke-kristne i endetiden stort set vil være ateister. Noget vil måske være det, men bibelordet åbenbarer for os, at mange altså vil give Gud skylden.

Men så gentages det gang på gang, næsten som et refræn: "... menneskene omvendte sig ikke" (9,20.21; 16,9.11). Det er altså en lang vej at gå fra at erkende, at Gud findes, og at han

har en slags kontrol med det, der sker, og så til det at omvende sig til ham.

Sagen er, at der er så mange årsager, der hindrer folk i at omvende sig. Nogle holdes tilbage af menneskefrygt. Andre vil ikke forandre livsstil og fortrænger dermed hele spørgsmålet.

Men der er også en del mennesker, som nok har tænkt sig engang at blive kristne, men ikke endnu. Det haster ikke. "Senere en gang vil jeg måske omvende mig."

"Religion, det er for gamle og syge, det tager man op til sidst" - sådan tænker mange åbenbart. Til sådanne lyder det samme ord, som engang blev sagt til menigheden i Laodikea: "Vær nidkær og omvend dig!" (Åb 3,19).

Så vi skal ikke læse Johannes' Åbenbaring *alene* som afsløringen af fremtiden. Den er forkyndelse, men den er *også* en fremtidsbog. Velkommen på en spændende rejse ind i apokalyptikkens, profetiens og brevskrivningens verden!